

UZASADNIENIE

Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. – Prawo o ustroju sądów powszechnych (Dz. U. nr 98, poz. 1070, z późn. zm.) w art. 155a przewiduje przeprowadzanie naboru na stanowiska asystenta sędziego w drodze konkursu, określając jedynie pewne elementy procedury konkursowej. Przepisy ustawy wskazują przede wszystkim organ organizujący konkurs, którym jest właściwy prezes sądu (art. 155a § 1 u.s.p.), oraz sposób informowania o organizowanym konkursie w drodze publicznych ogłoszeń (art. 155a § 2 u.s.p.). Przepisy ustawy określają również organ przeprowadzający konkurs, którym jest komisja konkursowa powoływana przez prezesa organizującego konkurs (art. 155a § 3 u.s.p.), oraz zasadnicze kryteria oceny kandydatów w trakcie konkursu, którymi mają być: wiedza, umiejętności, predyspozycje oraz zdolności ogólne kandydatów, niezbędne do wykonywania obowiązków asystenta sędziego (art. 155a § 4 u.s.p.).

Niezależnie od przytoczonych regulacji, dotyczących formuły naboru na stanowiska asystenta sędziego, przepisy u.s.p. określają w art. 155 § 2, że na stanowisku asystenta sędziego może być zatrudniony ten, kto:

- 1) jest obywatelem Rzeczypospolitej Polskiej i korzysta z pełni praw cywilnych i obywatelskich,
- 2) jest nieskazitelnego charakteru,
- 3) ukończył wyższe studia prawnicze w Polsce i uzyskał tytuł magistra lub zagraniczne uznane w Polsce,
- 4) ukończył 24 lata,
- 5) odbył staż urzędniczy w sądzie lub w prokuraturze albo spełnia warunki do zwolnienia od odbywania tego stażu, określone w przepisach o pracownikach sądów i prokuratury,

Dodatkowym warunkiem ubiegania się o stanowisko asystenta sędziego jest złożenie przez kandydata oświadczenia, że nie jest prowadzone przeciwko niemu postępowanie o przestępstwo ścigane z oskarżenia publicznego lub przestępstwo skarbowe (art. 155a § 6 u.s.p.).

W tak zakreślonych ramach Minister Sprawiedliwości został upoważniony do uzupełnienia regulacji ustawowej o określenie szczegółowego sposobu i trybu przeprowadzania konkursów, w tym w szczególności: składu komisji konkursowych oraz sposobu i trybu ich działania; etapów i przebiegu konkursu; zakresu i sposobu udostępniania kandydatom informacji

– przy uwzględnieniu założenia, że formuła konkursu służyć ma właściwemu doborowi kadry asystentów sędziego w sądach powszechnych (art. 155a § 7 u.s.p.). Projektowane rozporządzenie stanowi wykonanie wskazanego ustawowego upoważnienia.

Projektowane rozwiązania uwzględniają przede wszystkim rolę, jakie w procesie naboru na stanowiska asystentów sędziów, ustawa przydzieliła prezesowi sądu i komisji konkursowej. Właściwy prezes sądu pełni zatem rolę organizatora konkursu i do niego, poza ustawowym obowiązkiem dokonania ogłoszenia o konkursie, należy wyznaczenie terminu i miejsca konkursu (§ 2 ust. 1 projektu), przyjmowanie zgłoszeń i ich formalna weryfikacja, przede wszystkim z punktu widzenia kompletności dokumentów wymaganych od kandydatów przy złożeniu zgłoszenia o przystąpieniu do egzaminu oraz spełniania przez kandydatów wymagań formalnych określonych w art. 155 § 2 u.s.p. (§ 5 projektu). Warunki formalne zgłoszenia zostały określone w przepisach § 3 projektowanego rozporządzenia. Po powołaniu komisji konkursowej, której zadaniem jest przeprowadzenie konkursu, prezes sądu pozostaje jego organizatorem, odpowiedzialnym w szczególności za zapewnienie prawidłowego przekazywania kandydatom informacji o wynikach konkursu (§ 2 ust. 2 w związku z art. 155a § 2 u.s.p., § 5, § 11, § 12 projektu).

Zgodnie z unormowaniem zawartym w § 2 ust. 1 projektu prezes sądu wyznacza termin oraz miejsce konkursu informując o tym na co najmniej 60 dni przed rozpoczęciem konkursu w sposób wskazany w treści art. 155a § 2 ustawy z dnia 27 lipca 2001 roku – Prawo o ustroju sądów powszechnych. Przepis § 2 ust. 2 projektu precyzuje informacje, jakie powinno zawierać ogłoszenie o konkursie. Wskazuje ponadto, że wyznaczony w ogłoszeniu o konkursie termin składania przez kandydatów na stanowisko asystenta sędziego zgłoszeń o przystąpieniu do konkursu nie może być krótszy niż 21 dni. Ustalenie co najmniej 21-dniowego terminu ma na celu zapewnienie kandydatom realnych możliwości uzyskania informacji o ogłoszeniu i jednocześnie ma stanowić gwarancję udziału w konkursie możliwie największej liczby kandydatów, co stwarzać będzie możliwość wyłonienia kandydata lub kandydatów o najwyższych kwalifikacjach zawodowych.

Konkurs, przeprowadzany w formie pisemnej, która składać się ma z części testowej i części opisowej, polegającej na rozwiązaniu przypadków (§ 7 ust. 1 projektu). Ma to służyć sprawdzeniu podstawowych wiadomości teoretycznych i umiejętności praktycznych z zakresu prawa karnego oraz cywilnego materialnego i procesowego, niezbędnych do wykonywania obowiązków asystenta sędziego, a także sprawdzeniu umiejętności formułowania wypowiedzi i argumentacji (§ 7 ust. 2 projektu).

W projektowanym rozporządzeniu przyjęto, że członkami komisji konkursowej będą

wyłącznie sędziowie, przy czym jeden z nich pełnić będzie rolę przedstawiciela prezesa sądu i jednocześnie przewodniczącego komisji (§ 6 ust. 1 projektu). Można założyć, że w praktyce do składu komisji konkursowej będą powoływani przewodniczący wydziałów lub sędziowie orzekający w wydziałach, w których obsadzane będą stanowiska asystenta sędziego. W § 6 ust. 3 projektu przewidziano natomiast okoliczności wyłączające sędziego od udziału w pracach komisji, w danym konkursie. Ciągłość prac komisji ma zapewnić regulacja zawarta w § 5 ust. 4 projektu.

Zadania komisji konkursowej to przede wszystkim: opracowanie zadań na część testową i kazuśw na część opisową konkursu – przy uwzględnieniu omówionych wyżej założeń przyjętych dla poszczególnych części konkursu (§ 7 ust. 2 projektu), ocena prac kandydatów (§ 7 ust. 4 projektu) oraz wyłonienie kandydata lub listy kandydatów zakwalifikowanych do zatrudnienia, a ewentualnie także listy rezerwowej, o której mowa w art. 155a § 5 ustawy – Prawo o ustroju sądów powszechnych (§ 9 projektu).

Dalszy proces obsadzania stanowiska asystenta sędziego będzie polegał przede wszystkim na zasięgnięciu przez prezesa sądu informacji z Krajowego Rejestru Karnego oraz zwróceniu się do właściwego komendanta wojewódzkiego Policji o nadesłanie informacji o kandydacie, o jakiej mowa w przepisach art. 155 § 3 u.s.p., a także inne niezbędne czynności zmierzające już bezpośrednio do nawiązania stosunku pracy.

Sposób oceniania kandydatów przez komisję konkursową w poszczególnych częściach konkursu został określony w przepisach § 7 ust. 4 projektu. W § 8 i 9 ust. 1 i 2 projektu ustalone zaś zostały zasady wyłonienia kandydata, bądź listy kandydatów zakwalifikowanych do zatrudnienia. Te same zasady będą obowiązywały w sytuacji, gdy po przeprowadzeniu konkursu komisja zdecyduje się wyłonić rezerwową listę kandydatów (§ 9 ust. 3 projektu).

Projektowane rozporządzenie przyjmuje punktowy system oceniania kandydatów zarówno w części testowej, jak i części opisowej konkursu, określając jednocześnie minimalne progi kwalifikacyjne, które wprowadza się odrębnie w zakresie części testowej i opisowej (28 i 8 punktów - § 8 projektu). Takie rozwiązanie wydaje się konieczne, biorąc pod uwagę założenie ustawodawcy o konieczności zapewnienia właściwego doboru kadry na stanowiska asystenta sędziego, tak aby ta grupa zawodowa stanowiła rzeczywistych i samodzielnych pomocników sędziów w ich pracy. Ustalenie progów kwalifikacyjnych w przepisach projektowanego rozporządzenia ma zatem na celu wyeliminowanie praktyki zatrudniania na stanowiskach asystentów sędziów osób prezentujących niewystarczający poziom wiedzy, umiejętności, zdolności i predyspozycji do wykonywania obowiązków asystenta sędziego – lecz uzyskujących najlepszy, choć poniżej oczekiwań, wynik w danym konkursie. Temu też celowi służy

wprowadzenie zasady, że w przypadku braku kandydatów, którzy uzyskali minimalną wymaganą liczbę punktów, prezes sądu zarządza przeprowadzenie nowego konkursu.

Biorąc natomiast pod uwagę konieczność zapewnienia przejrzystego i prawidłowego informowania kandydatów o przebiegu i wynikach konkursu, w tym o wynikach jego poszczególnych etapów, ustalono w przepisach § 10 zakres obowiązków organizatora konkursu w tym zakresie.

Kandydaci, po przystąpieniu do konkursu, będą mogli uzyskiwać niezbędne informacje o wynikach konkursu i ewentualnych decyzjach komisji konkursowej w Biuletynie Informacji Publicznej oraz w miejscu powszechnie dostępnym w siedzibie sądu, w którym przeprowadzany jest nabór. Niezależnie, po przeprowadzeniu konkursu, każdy z kandydatów będzie mógł uzyskać wgląd do protokołu przebiegu konkursu. Zakres udostępnianych kandydatom informacji został określony w przepisach § 12 projektu.

Materia objęta projektowanym rozporządzeniem nie stanowi przedmiotu regulacji prawa wspólnotowego.

Projekt rozporządzenia nie zawiera przepisów technicznych i w związku z tym nie wymaga notyfikacji, zgodnie z trybem przewidzianym w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie funkcjonowania krajowego systemu notyfikacji norm i aktów prawnych (Dz. U. Nr 239, poz. 2039 oraz z 2004 r. Nr 65, poz. 597).

Projekt rozporządzenia zostanie zamieszczony na stronie internetowej Ministerstwa Sprawiedliwości, zgodnie z ustawą z dnia 7 lipca 2005 r. o działalności lobbingskiej w procesie stanowienia prawa (Dz. U. Nr 169, poz. 1414).

Ocena skutków regulacji

1. Wskazanie podmiotów, na które oddziałuje rozporządzenie:

Projektowane rozwiązania dotyczą osób ubiegających się o zatrudnienie na stanowiska asystentów sędziów w sądach powszechnych, mając jednocześnie pewien wpływ na organizację i funkcjonowanie sądów powszechnych.

2. Skutki społeczno-gospodarcze oraz finansowe rozporządzenia:

Wejście w życie projektowych rozwiązań nie wpłynie na rynek pracy, konkurencyjność gospodarki i przedsiębiorczość, w tym na funkcjonowanie przedsiębiorstw, sytuację i rozwój regionalny, nie wywoła również skutków finansowych.

3. Konsultacje:

Projekt rozporządzenia został przekazany do zaopiniowania Krajowej Radzie Sądownictwa, Stowarzyszeniu Sędziów Polskich „Iustitia” oraz Związkowi Zawodowemu Pracowników Wymiaru Sprawiedliwości RP.

Krajowa Rada Sądownictwa wskazała, że – biorąc pod uwagę, iż celem rozporządzenia powinno być umożliwienie przeprowadzenia właściwego doboru pracowników na stanowisko asystenta sędziego – sprawdzenie wiedzy w drodze testowej może być tylko jednym z elementów konkursu.

Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia” zgłosiło następujące uwagi:

1) zatrudnienie na stanowisku asystenta sędziego nie może być dłużej traktowane, zarówno przez kandydatów, jak i władze sądów, jedynie jako miejsce oczekiwania na lepsze propozycje zatrudnienia, czy też zatrudnienie przejściowe w okresie odbywania aplikacji sądowej. Wobec tego decyzja o przystąpieniu do konkursu na stanowisko asystenta sędziego powinna być przemyślana, a kandydat powinien mieć odpowiednio dużo czasu na przygotowanie się do tego sprawdzianu, okres pomiędzy informacją o egzaminie a samym egzaminem powinien być zatem dłuższy niż 45 dni i wynosić co najmniej 90 dni;

2) termin na składanie dokumentów, o którym mowa w § 2 ust. 2 pkt 1 projektu nie powinien być pozostawiony swobodnemu kształtowaniu przez organy sądu, lecz powinien być wskazany w rozporządzeniu i wynosić 30 dni od ukazania się informacji o przeprowadzeniu konkursu na stanowisko asystenta sędziego;

3) ankieta, którą mieliby wypełniać kandydaci powinna być, co do zawartości merytorycznej, określona w rozporządzeniu, i w ankiecie takiej powinno znaleźć się pytanie o ewentualne okresy zatrudnienia przy stosowaniu prawa, praktyki zawodowe, temat pracy magisterskiej, dodatkowe formalnie poświadczone kwalifikacje;

4) krąg sędziów, z którego powołuje się członków komisji egzaminacyjnej powinien być skonkretyzowany poprzez wskazanie dla przykładu, że mają to być sędziowie orzekający w wydziale, w którym asystencji zostaną zatrudnieni, sędziowie wizytatorzy kontrolujący te wydziały lub też sędziowie z obu tych grup;

5) 7-dniowy termin powiadomienia kandydatów o dopuszczeniu do egzaminu jest zbyt

krótki – powinien wynosić co najmniej 30 dni przed egzaminem;

6) brak wskazania działań, jakie powinny zostać podjęte przez członków komisji w sytuacji, gdy żaden z kandydatów na stanowisko asystenta sędziego nie uzyskał wymaganej liczby z części pisemnej egzaminu;

7) rozporządzenie nie zawiera jakichkolwiek wskazań, ani dla kandydata na asystenta sędziego, ani dla członków komisji, co do zakresu wiedzy i umiejętności kandydata wymaganych w czasie egzaminu; nie sprecyzowano, jaki charakter ma mieć egzamin pisemny, czy pytania w czasie egzaminu ustnego mają mieć charakter teoretyczny, czy też jest wymagana umiejętność praktycznego zastosowania przepisów prawa;

8) projekt posługując się pojęciem „dalszy proces rekrutacji” nie określa, na czym ten proces ma polegać.

Krajowa Rada Związku Zawodowego Pracowników Wymiaru Sprawiedliwości Rzeczypospolitej Polskiej nie zgłosiła żadnych uwag.

Uwzględniając opinię Krajowej Rady Sądownictwa oraz uwagi zgłoszone przez Stowarzyszenie Sędziów Polskich „Iustitia” wprowadzono do treści projektu stosowne zmiany.

Określono, że zamieszczenie przez prezesa sądu informacji o konkursie powinno nastąpić co najmniej na 60 dni przed rozpoczęciem konkursu, zaś termin składania przez kandydatów dokumentów nie może być krótszy niż 21 dni. Przyjęcie proponowanych przez Stowarzyszenie jeszcze dłuższych terminów nie sprzyjałoby sprawnemu funkcjonowaniu sądów w aspekcie możliwie szybkiego obsadzenia wakujących stanowisk asystenta sędziego, a tym samym zapewnienia należytej pomocy orzekającym sędziom.

Zmieniono także brzmienie przepisu, określającego dokumenty wymagane od kandydatów przystępujących do konkursu. Wydłużono również do 14 dni termin, w którym udostępnia się listę kandydatów dopuszczonych do konkursu.

Sprecyzowano formułę konkursu oraz zakres wiedzy sprawdzanej w trakcie poszczególnych jego części. Zrezygnowano jednak z wprowadzenia ustnej części konkursu. Taka formuła oceniania wiedzy i predyspozycji kandydatów, jako najbardziej subiektywna, nie sprzyja przejrzystości naboru, co jest niezbędnym wymogiem dla procedur obsadzania stanowisk w instytucjach publicznych. Trzeba zwrócić uwagę, że w wypadkach, gdy kilku kandydatów otrzymałoby taką samą liczbę punktów z części pisemnej, część ustna decydowała ostatecznie o wyniku konkursu. Dążąc zatem do stworzenia obiektywnego i przejrzystego sposobu oceniania kandydatów na stanowiska asystentów sędziów, należało odrzucić ustną formułę egzaminu konkursowego.

Wprowadzono również zapis, że jeżeli żaden z kandydatów nie uzyskał minimalnej

wymaganej liczby punktów – prezes sądu wyznacza termin i miejsce kolejnego konkursu.

Zrezygnowano z posługiwania się pojęciem „dalszy proces rekrutacji”. Wyjaśnić jedynie należy, że po zakończeniu konkursu prezes sądu, kontynuując proces obsadzania stanowiska asystenta sędziego, obowiązany jest zasięgnąć o kandydacie informacji z Krajowego Rejestru Karnego oraz zwrócić się do właściwego komendanta wojewódzkiego Policji o nadesłanie o kandydacie informacji, o jakiej mowa w przepisach art. 155 § 3 u.s.p., a następnie podjąć inne niezbędne czynności zmierzające już bezpośrednio do nawiązania stosunku pracy.

Zakładając, jak zaznaczono w uzasadnieniu projektu, że w praktyce do składu komisji konkursowej będą powoływani przewodniczący wydziałów lub sędziowie orzekający w wydziałach, w których obsadzane będą stanowiska asystenta sędziego, wydaje się zbędne wprowadzanie w tym zakresie szczegółowego unormowania. Tym bardziej, że – niezależnie od wydziału, do którego przydzielone zostało obsadzane stanowisko asystenta sędziego – zakres sprawdzanej w trakcie konkursu wiedzy kandydatów obejmuje zarówno prawo karne, jak i cywilne. Należy zatem pozostawić możliwość powołania do składu komisji konkursowej sędziów z różnych pionów orzeczniczych. Nie jest przy tym wykluczone, że już po zatrudnieniu asystent sędziego zostanie przydzielony do innego wydziału, niż pierwotnie zakładano.